

## תוכן

|    |                                                            |
|----|------------------------------------------------------------|
| 3  | הקדמה                                                      |
| 4  | מבוא                                                       |
| 5  | 1. המילדות                                                 |
| 5  | הרקע וזמן הופעתן בסיפור המקראי 1.1                         |
| 5  | דמותן ותפקידן 1.2                                          |
| 7  | השפעתן על תהליך היווצרות משה 1.3                           |
| 9  | 2. אם משה                                                  |
| 9  | הרקע וזמן הופעתה בסיפור המקראי 2.1                         |
| 10 | דמותה ותפקידה 2.2                                          |
| 11 | השפעתה על תהליך היווצרות משה 2.3                           |
| 12 | 3. אחות משה                                                |
| 12 | הרקע וזמן הופעתה בסיפור המקראי 3.1                         |
| 13 | דמותה ותפקידה 3.2                                          |
| 13 | <b>זיהוי 3.2.1</b>                                         |
| 14 | <b>הופעתה הראשונה: תקופת שיעבוד מצרים 3.2.2</b>            |
| 14 | <b>הופעתה השנייה: שירת הים 3.2.3</b>                       |
| 15 | <b>הופעתה השלישית: מרים ואשת משה 3.2.4</b>                 |
| 16 | השפעתה על תהליך היווצרות משה 3.3                           |
| 16 | <b>הולדת משה: פטרונית 3.3.1</b>                            |
| 16 | <b>שירת הים: המקבילה למשה 3.3.2</b>                        |
| 17 | <b>אשת משה: המבקרת של משה 3.3.3</b>                        |
| 17 | 4. בת פרעה                                                 |
| 17 | הרקע וזמן הופעתה בסיפור המקראי 4.1                         |
| 18 | דמותה ותפקידה 4.2                                          |
| 18 | השפעתה על תהליך היווצרות משה 4.3                           |
| 19 | 5. סינכרון השפעתן של הדמויות הנשיות כמכלול על דמותו של משה |
| 20 | סיכום                                                      |
| 21 | ביבליוגרפיה                                                |

## מבוא

בתקופת השעבוד הקשה של בני ישראל במצרים, פרעה מלך מצרים, גזר גזרות שמד על הזכרים של בני ישראל, וזאת על מנת לדכא את קצב הגידול שלהם. ההתגייסות למהלך זה של שיעבוד והשמדה היה מלא. מצרים כממלכה, התגייסה כולה לתהליך.

עבודה זו תעסוק בדמויותיהן של חמש נשים, אשר השפיעו על היווצרותו של אחד הדמויות המוכרות ביותר בהיסטוריה האנושית. דמותו של מנהיגו של עם ישראל, בתקופת שיעבוד מצרים, משה, המכונה "משה רבינו".

בתוך תקופה זו, תושייה של אותן נשים, אשר עמדו למול אותה גזירת השמדה, כל אחת בדרכה היא, הביאו לכך, לעיתים רק בעקיפין, להיווצרותו וגידולו של משה, כאדם פרטי ולבסוף כמנהיג של עם ישראל.

בעבודה זו, ננסה להתחקות אחר דמויות אלו. המקרא אשר מתאר דמויות אלו, ממעט בפרטים עליהן. לעיתים אף איננו מספק אפילו את שמותיהן. ננסה לזהות מי הן, מה מאפיין את אותן נשים, וכיצד משה, מנהיג ישראל, הושפעה כתוצאה ממעשיהן, הן באספקט הפיזי והן באספקט הנפשי.

דרך סקירת הספרות המקראית, הספרות המדרשית וספרות המחקר, ננסה לחבר יחד את החלקים השונים על מנת לקבל תמונה מלאה של אותן דמויות נשיות שעמדו לעם ישראל.

## 1. המיילדות

### 1.1 הרקע וזמן הופעתן בסיפור המקראי

ספר שמות בפרק א, פותח בתיאור ירידת בני יעקב, המכונה ישראל, למצרים (עופר, 2000, עמ' 51). הרקע לירידה זו מתואר בספר בראשית פרק מ"ו, ירידה אשר התרחשה בעקבות בצורת ארוכה שהתרחשה באזור כנען. יוסף, בנו של יעקב, מונה למשנה לפרעה במצרים (פרק מא). הוא מנהל את המשבר של הרעב, והוא מזמין את משפחתו להתיישב במצרים כדי להינצל מהרעב והבצורת הקשה (בראשית פרק מה, פסוקים ט-יח) (עופר, 2000, עמ' 45).

בתיאור המקראי (שמות פרק א, פסוקים ז-ט) מובא כי צאצאי בני ישראל פרים ורבים, ובשלב מסוים מהווים איום דמוגרפי ואסטרטגי על מצרים. בשלב מסוים מתמנה פרעון חדש על מצרים. אותו מלך, על פי התיאור המקראי, איננו מכיר את יוסף בן יעקב, אשר היה משנה לפרעה קדום יותר. בשלב זה הפרעון החדש מעלה את האיום הדמוגרפי שנשקף למצרים על ידי בני ישראל (עופר, 2000, עמ' 51).

המקרא מתאר כי האקט הראשון אשר נוקטים בו המצרים הוא דיכוי בני ישראל באמצעות עבודת כפיה, ובאמצעות כך להתיש את כוחם. אולם, מציין המקרא, ככל שהעינוי היה גדול יותר, כך התרבותם הדמוגרפית של בני ישראל הלך וגדל יותר (הרטום & קסוטו, 1980, עמ' 8).

על רקע האירועים הללו, ולאחר סיכום תוצאות העבודות, מופיעות דמותן של המיילדות העבריות.

### 1.2 דמותן ותפקידן

הופעת המיילדות העבריות, היא מידית וללא רקע מקדים. הפסוק פותח ללא הכנה להופעתן, לאחר תיאורי העבודות, במלים "ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה" (שמות פרק א, פסוק טו).

שמות המיילדות, נחשף כבר בפסוק הראשון, בהצגתן. משמעות שמותיהן נידון במחקר, וניתנו להן פרשנויות שונות.

השם שפרא מופיע על פפירוס מצרי מימי השושלת השמונה עשרה, כשם של אמה ממוצא שמי. בכתובת תדמורית מחטרה, מופיע שם אשה דומה, שפרי. ישנה השערה שייתכן כי השם גם דומה לשם עצם ממוצא אמורי Sa-pi-ru-um. וכן שם של אישה הנהגה Sa-pi-ra-tum. שמות אלו לדעת החוקר באואר, הינם שמות שמיים-מערביים.

שורש השם נגזר מהשורש שפ"ר, משמעותו יפה, בעל פנים נוהרות (מוסד ביאליק, מהדורה שניה 1978, עמ' 254).

השם פועה, לדעת החוקרים דרייבר ואולברייט, מתקשר לשם של גיבור אוגרתי הקרוי דנאל פע'ת. ניתן להשוותו לשמות נוספים המגיעים מאוגרתית כגון בן-פע'ין ובן-פע'ים. התיבה פע'ת מציינת באוגרתית בחורה או ילדה, וזאת לעומת המלה את'ת שמשמעותה אשה (נשואה) או נערת שמשמעותה נערה (פנויה ואולי שפחה). מילה זו מקבילה למילה פע'י שפירושה בחור. דרייבר מפרש